

El pinyol del préssec

(ALDC, V, 1169. El pinyol del préssec)

El *pinyol*, concretat aquí com ‘part interna, llenyosa, del préssec’, és un mot der. de *pinya* (< llat. PĪNEA) amb el suf. dim. *-ol* (< -OLU), com *pinyó* s’ha format amb el suf. també dim. *-ó* (< -ONE), però probablement a través d’un manlleu a l’oc. *pinhon*; var. *prinyol* 97, 183, amb epèntesi de bategant, *prunol* 103, 107, per homonimització amb *pruna*, i *punol* 149, 150, per pèrdua de la bategant i potser atracció de *pinyol*. *Ruiol*, var. dissimilada de **rullol*, és un der. de *rull* 99 (< llat. vg. *RÖCLU < RÖTULU ‘cercle’) que ha passat a ‘pinyol’ a partir del significat de ‘pinyola, pasta d’oliva mòlta’ (veg. semblantment *pinyolada* ‘pasta formada amb residus de molla i pinyols d’oliva’), i presenta aquestes var.: *riol* 95, 101, 104, per reducció vocàlica de *ruiol*; *rinyol* 100, per encreuament de *riol* amb *pinyol*.

Altres mots d’àrea més local: *moll*, masculí de *molla*, del llat. MEDŪLLA, que, a través de **meolla* masculinitzat, ha deixat *miollo* 87 en una àrea de transició; *casca* 86 és un postverbal de *cascar*, del llat. vg. *QUASSICARE (< llat. cl. QUASSARE ‘sacsejar, rompre’), per la clovella que s’ha de

rompre, i, per metonímia, s’arriba a ‘pinyol’ (*cascuello* 94, de la mateixa arrel, és manlleu a l’arag.); *nogall* 7 ha estat pres de l’oc. *nogalh* ‘bessó, ametlla de la nou’ (cf. arag. *nogajo* “nuez que no se ha formado del todo”); *corcoll* 89, 93, més que procedent del llat. CŪRCŪLIO, sembla format sobre *corcó*, d’origen preromà, encreuat amb l’arag. *gorgollo*; *os* 82, 134, 190 és un calc del cast. *hueso*; *llillo* 91 podria ser una alteració de **nuillo* > **nillo*, possible der. aragonitzant del llat. vg. *NUCELLU (> **nuziello* > **nuzillo* > **nuillo* > **nillo* > *llillo*, per assimilació a la palatal). Per a *pinyol*, *pinyó*, *moll*, veg. mapes 672 i 728.

En l’aspecte geolingüístic, notem l’ús quasi universal de *pinyol* (que contrasta amb una àrea molt menor del *pinyol* del raïm, veg. mapa 672) enfront del restringit *pinyó*, que, com *nogall*, sembla ser deutor a l’oc. *pinhon*. *Ruiol*, amb les seves var., de l’àrea pallese, presenta una originalitat semàntica.

Pinyol és l’únic mot normatiu des del DOrt, 1917.

